

Kamu İşletme Ollüğü Geliştirme Merkezi Vakfı

KİGEM, Uluslararası Tahkime Karşı Yetkilileri Uyardı

KİGEM, son günlerde gündeme getirilen uluslararası tahkim¹¹ konusunun Türk hukuk sistemi bakımından taşıdığı tehlikeleri kamuoyunun dikkatine sunmak için birçok girişimde bulundu. 18.06.1999 tarihinde yaptığı basın açıklamasında, "Konu,, enerji ve özellikle elektrik enerjisi alanında yapılacak yabancı yatırımlar dolayısıyla gündemdedir. Yabancı yatırımcılar ve IMF ya da Dünya bankası gibi kuruluşlar, uluslararası tahkimsin kabulünü Türkiye ile ilişkilerinin temel koşulu durumuna getirmişler« ülkenin siyasetçileri de by koşula uymayı neredeyse 'ödev' saymaya başlamışlardır" görüşlerine yer verilmiş ve "uluslararası tahkim dayatmalarının gerisinde,, yabancı yatırımlar bakımından gelişmiş ülkelerin dünyaya kabul ettirmeye çalıştıkları bir girişimi yatmaktadır. OECD bünyesinde 'Çokyanlı Yatırım Anlaşması'* çalışmalarıyla başlayıp Fransa gibi Sür ülkenin bile itiraz etmesi üzerine o zeminden Dünya Ticaret Örgütü çerçevesine kaydırılan bu girişimi başarıya ulaşırsa, ulusal devletlerin kendi halklarını koruma konusunda sahip oldukları tüm yetkiler uygulanabilir olmaktan¹¹ çıkabileceğine dikkat çekmiştir..

22.06.1999 tarihinde KİGEM'da düzenlenen basın toplantısında Vakıf Başkanı Prof. Dr. Mümtaz Soysal, tahkimin devletlerin devletlerle ve özel şirketlerin başka şirketlerle ilişkilerinde anlaşmazlıkların çözümü için başvurulabilen yollardan birisi olduğunu, Türk hukukunda buna engel bir durum olmadığını belirtmiş, ancak "Türk hukuk sistemine göre, devletin» yerel yönetimler ve kamu kuruluşlarının yerli ya

da yabancı şirketlerle ilişkilerinde anlaşmazlıkların çözümü idari yarıya tabidir, Tahkimi, idarî yargının kabul ettiği bir çözüm yolu değildir. Yasa ve hatta Anayasa değişiklikleriyle by durumu değiştirmeye kalkmak, yüz yılı aşkın bir süredir yerleştirilmeye çalışılan bir hukuk geleneğini" ortadan kaldırma anlamına geleceğini söylemiştir, 02.07.1999 günü ise, yine KİGEM'de Prof. Dr. Mümtaz sosyal! (KİGEM Vakfı Başkanı), Yekta Güngör Özden (ADD Genel Başkanı)» Prof. Dr. Rona Aybay, Prof. Dr. A. Ülkü Azrak, Prof. Dr. Pertev Bilgen, Prof. Dr. Cem iEroğul, Prof. Dr. Ersan İai Prof. Dr. Yavuz Sabuncu, Prof. Dr. Yıldırım Uler tarafından imzalanan Uluslararası Tahkimi, Türkiye'yi Uluslararası Mahkum Durumuna Getirecektir¹¹ başlıklı bildiri, düzenlenen basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulmuştur,

Bildiride;

"İç ve dış borca batık plansız ekonomi düzeninde altyapı yatırımlarına kaynak sağlamak için yabancı sermayenin koşul olarak dayatmaya çalıştığı "uluslararası tahkim" i kabul etmek amacıyla Anayasa değişikliği hazırlığına girişilmiştir. Bu aşamada, devleti yönetenlerle kamuoyunu yönlendirenleri uyarmayı ve yurtsever insanlarımızı böyle bir girişime karşı çıkmaya çağırmayı görev sayıyoruz.

1. Tahkim, anlaşmazlıkların "herkese açık" mahkemelerde "hâkim"ler eliyle değil, "gizli" olarak çalışan "hakemler aracılığıyla" çözülmesini öngören bir anlaşma yoludur. Ticaret konulu özel hukuk ilişkilerinde "eşif taraflar sayılan "şirketler"¹¹ ile "devletler" için, ulusal ve uluslar arası hukukta tahkime herhangi bir engel yoktur. Gerçek ya da tüzel kişilerin ve bu arada şirket-

lerin kamu yönetimiyle ilişkilerini düzenleyen yönetim hukukunda durum farklıdır. Amacı "kamu yaran"¹¹ olan ve "kamu hizmeti"¹ veren devlet ve yerel yönetimler ile temel amaçları "kâr"¹¹ olan ticari şirketler eşit görülemeyeceği için, aralarındaki ilişkilerde tahkim yoktur; anlaşmazlıklar yarıya» önceden belirlenmiş - hukuk kuralları uyarınca hakimler tarafından karara bağlanır.

2. Kamu hizmeti, yasalara konacak birkaç sözcükle tanımlanacak ve sınırlanacak basit bir kavram değildir. Ayrıca, nitelikleri gereği kamu hizmeti olan alanlar yasa kurallarıyla by kapsamı dışına çıkarılamaz. Yorumlarıyla buna "karar verecek olan,, yargı makamlarıdır. Yasama organının yetkisi, bazı alanları kamu hizmetinden çıkarmak değil, yeni alanları kamu hizmetine sokmak için vardır.,

3. "imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini inceleme" görevinin Anayasadaki 155. maddeyle Danıştay'a verilmiş olması da kamu hizmetinin bu nitelikleriyle ilgilidir. En kısa tanımıyla kamu hizmetlerini özel şirketlere gördürmek anlamına gelen "imtiyazlarla ilgili böyle bir incelemenin yapılması, Osmanlı Devleti'nin yıkılış nedenlerinden kaynaklanan ve hatta Cumhuriyeti kuranlarca 1924 Anayasası'yla doğrudan TBMM'nin görevi sayılmış olan bir gerekliliktir. Sözleşmelerden doğacak anlaşmazlıkların yönetim hukukuna göre çözülmesi de aynı gerekliliğin bir sonucudur. Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararları hiçe sayarak, Mahkeme'nin elini kolunu bağlayacak biçimde getirilen Anayasa değişikliği önerileri gerçekleştirirse; yaratılan duruma göre çıkarılacak yasalar» değiştirilmiş Anayasaya uygun olsa da» hukuka uygun olamaz.,

• • Temmuz*99 Büüeni'ndat

4. Dolayısıyla, ülkenin bugünkü sıkıntılarından yararlanmak isteyen dış çevrelerin tahkimi isteklerine boyun eğiş» hem tarihten ders almamak, hem de gelecek kuşaklar açısından çok ağır bir sorumluluk yüklenmek demektir, Özellikle şu' dönemde uluslararası platformlara götürülen en haklı davalarında bile Türkiye'nin nasıl haksız çıkarıldığını bilmek» tahkimin sonuçlarını kestirmeye yeterlidir. Uluslararası tahkimle, Türkiye "uluslar arası mahkûm" durumuna getirilecektir. Bu durumda, "devletin varlığı ve bağımsızlığı, ulusun kayıtsız şartsız egemenliğini korumaya"¹¹ and içmiş olan Say«! Cumhurbaşkanı başta olmak üzere, Türkiye'deki siyasi kadroların uluslar arası tahkim' konusunda yeterince bilgi sahibi olmadan böyle bir Anayasa'değişikliği! gerçekleştirmeye çalışmalarını! son derece sakıncalı bulunduğumuzu kamuoyuna saygıyla duyururuz" denilmiştir

Elektrik Enerjisi Sektöründe Özelleştirme Uygulamaları ve Kamu Yönetimine Etkileri Sempozyumu Yapıldı

KİGEM, TMMOB, TES-İŞ, EYS ve THD tarafından düzenlenen Sempozyum, 1,2.06,1999 tarihinde, Ankara'da yapıldı, Sempozyum, Başbakan Bülent Ecevit'in uluslararası tahkimin önündeki Anayasal ve yasal engellerin kaldırılacağı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer'io ise, elektrik dağıtım müesseselerinin öze) kesime devrinin kısa bir sürede gerçekleştirileceğini açıkladığı bir dönemde yapılmıştır.

Sempozyumda^ enerji sektöründeki özelleştirme uygulamalarında dünya Bankasının belirleyici rolüne dikkat çekildi. Dünya Bankası'nın 1980lerden başlayarak önce "Yapısal Uyum" sonra "Sektörel Yeniden Yapılandırma" adıyla verdiği kredilerin o güne kadar kamu hizmeti olarak kabul edilen altyapı hizmetlerini ticarileştirmenin» giderek •yerli ve yabancı özel firmalara açmanın

zeminini oluşturduğu: belirtildi.

Diğer yandan, Türkiye'de elektrik sektöründeki yeniden yapılandırma adımlarının da özgün bir örnek oluşturmadığı, Dünya Bankası'nın tüm gelişmekte olan ülkelerde ve diğer altyapı hizmetlerinde uyguladığı programın bir parçası olarak görülmesi gerektiği ifade edildi

Sektörde bugüne kadar yapılan özelleştirme uygulamalarında sürekli olarak mevcut yasalar ve hukuk sisteminin dışına çıkma eğiliminin olduğu belirtilerek, bugün, yap-işlet projelerinde ulusötesi firmaların istekleri doğrultusunda uluslar arası tahkim şartının getirilmesi için Anayasa değişikliğine kadar giden yolun zorlandığı ortaya konuldu.

Resmi söylemin özelleştirme için ileri sürdüğü;

S Rekabetyoluyla sektörel verimliliğin artması ve fiyatların ucuzlaması» ...

S Sektörde, çağdaş yönetimi tekniklerine ulaşılması,

J Sektördeki yüksek yatırım bedellerinin kamu tarafından karşılanamayacağı gerekçesiyle özel kesim kaynaklarının sektöre çekilmesi gibi gerekçelerin bugüne kadar yaşanan örneklerle doğrulanmadığı ve hatta tam: tersi bir durumun ortaya çıktığı ve özel firmalara fiyat ve afim garantisi verildiği ve daha da ileri gidilerek ihaleye çıkılmadan doğrudan firmalarla görüşme yoluyla yürütülen yap-işlet-devret projelerinde ise, herhangi bir rekabet unsurundan söz edilemeyeceği belirtildi.

Bugünkü durumda özel üretim şirketlerinin elektrik maliyetleri kamu elektrik maliyetlerinden çok daha yüksektir.

Diğer yandan, özelleştirme gerekçesiyle kamu yatırımı geciktirilmiş, uygulanabilirliği tartışmalı olan özelleştirme projeleri ile elektrik sek-

töründe büyük öneme sahip olan planlama kavram ve çalışmaları zaafa uğratılmıştır.,

Ayrıca, özel kesime devir işlemleri için yapılan sözleşmelerin taşıdığı boşluklar nedeniyle AKTAŞ örneğinde olduğu gibi devamı etmekte olan davalarda kamunun çok yüksek miktarlara ulaşan alacakları söz konusudur.

Bugün, özelleştirmenin sektöre dışardan kaynak sağlamak yerine sektörde kullanılan kamu kaynaklarının sektör dışına kaçmasına neden olan bir uygulama haline geldiği tartışmalarla ortaya konulmuştur.

Medyanın işe, doğrudan bu yağmanın içinde olduğu, kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda bilgilendirdiği, kamu yararını! gözardı ederek gerçekleri! göstermeme yolunu tercih ettiği örneklerle ifade edildi.

Sempozyumun en önemli sonuçlarından birisi ise, sektörde işçt-memur tüm çalışanların örgütlerinin özelleştirme adı altındaki yağma-talan uygulamalarına karşı ortak mücadele vereceklerini dile getirmeleri oldu.

IMF, Toplumsal ..

Yaşamımızın Parçası ve Belirleyicisi Haline Getirildi,.

IMF» uzun yıllardır Türkiye'nin ekonomik ve sosyal programını yönlendiren ve hatta belirleyen bir konuma getirilmiştir. Yaklaşık 100 milyar ABD doları dış ve 40 milyar ABD doları iç borcu bulunan Türkiye, İMF'nin dayatmalarına ve müdahalelerine karşı koyamamaktadır.

Haziran ayı boyunca Türkiye'de bulunan IMF Heyeti bilinen yaklaşımlarını sürdürmüştür. Dış borç arayışı içerisinde bulunan hükümet, İMF'nin iteri sürdürdüğü koşulları, sanki Türkiye'nin gerçeklerinden ve ihtiyaçlarından kaynaklanan koşullarını gibi gösterme gayretine girmiştir.

IMF, "yeşil ışık" yakmadan önce bankalar yasası, uluslararası tahkim,

sosyal güvenlik "reformu" ve vergi yasasında değişiklik yapılmasını koşul olarak ileri sürmüştür.

Hükümetin yıllardır enflasyonun düşmesine, yatırıma, kalkınmaya, istihdama, gelir adaletsizliğini gidermeye, bölgelerarası dengesizliği ortadan kaldırmaya hiçbir yararı olmamış İME dayatmalarını kabul etmesi işe son derece düşündürücüdür.

Hazine Müsteşarlığı'nda Çok taraflı Yatırım Anlaşması Masaya Yatırıldı

23.06.1999 tarihinde Hazine Müsteşarlığında yapılan danışına toplantısında, 1999 yılı sonunda Seattle (ABD)'da yapılacak Dünya Ticaret Örgütü Konferansı'nın gündeminde yer alan Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (ÇTYA) konusu ele alınmıştır. Aralarında TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, işveren örgütleri,, kamu ekonomi birimleri yetkilileri ve üniversite temsilcilerinin bulunduğu bu önemli toplantı basında yer almamıştır.

ÇTYA'na ilke düzeyinde yaklaşılması gerektiğini savunan üniversite temsilcileri, buna gerekçe olarak "yakın zamanlara kadar ne hükümet ve icra organlarının, ne de Türkiye'de akademik çevrelerin ÇTYA'na yansyan evrensel ekonomik modeli zamanında ve bütün boyutları ve sonuçları ile algılayamamış" olmasını göstermişler ve "1980'lerin başında Türkiye'de uygulanmasına geçilen istikrar ve yapısal uyum programlarının toplamı talep idaresini ve ticaret rejimi uygulamasındaki aşırılık ve yetersizlikleri düzeltecek konjonktürel tedbirler olduğu sanılmış, söz konusu evrensel modelin 'gelişmekte olan ülkelerde devletin kalkınma politikası tercihlerini aşırı ölçüde sınırlayan ve ÇTYA örneğinde olduğu gibi tümüyle ortadan kaldırma istidadı taşıyan, özellikle finansal ve çok uluslu şirket çıkarlarının mantığı doğrultusunda dünyayı bir piyasa gibi idare etmeye' yönelen bir model olduğu ülkemizde yeni yeni

farkedilmeye başlanmıştır." diyerek "aynı şeyi sanayileşmiş ülkeler (SÜ) için söylemek mümkün müdür?" sorusunu gündeme getirmişlerdir.

TÜRK-İŞ temsilcileri ise, ÇTYA'na ilişkin görüşlerini "Ulusötesi şirketlerin ulusal devlet üzerinde hakimiyetini sağlayan,, temel işçi haklarını ve sendikal hak ve özgürlükleri tümüyle gözardı eden ve ülkemizi kapitülasyonlar dönemine geri götürecektir olan Çok Taraflı Yatırım Anlaşması imzalanmamalıdır." biçimindeki görüşlerini daha önce hükümete ilettiklerini ve hükümetin yalnız ÇTYA'na karşı çıkmakla kalmamasını, bu tavrın gelişmekte olan ülkeler arasında yaygınlaşması amacıyla girişimlerde bulunmasını istediklerini de belirtmişlerdir.

Sosyal Güvenlik "Reformu"*1 IMF'nin Dayatmasıdır

Esnek üretim ve esnek istihdamın yaygınlık kazandığı, neoliberal politikaların acımasızca uygulandığı günümüz koşullarında çalışanlar her yönden bir kuşatma altında tutulmak isteniyor. Sosyal devleti ortadan kaldırmak, üretim maliyetlerini aşağıya çekmek için gündeme getirilen her türlü girişim kamuoyuna "reform" adı altında sunuluyor,

Sosyal güvenlik reformunu da bu kapsamda ele almak gerekiyor. Konuyu yalnız bir yaş sorunu olarak ele almak son derece yanlıştır., İşçi temsilcileri, sosyal güvenlik sorununun iş güvencesi ve işsizlik sigortası ile birlikte ele alınmasını istemektedir.

Diğer yandan, .Sosyal Güvenlik Tasarısı'nın yasallaşması durumunda özel sigortacılığın teşvik edileceğini,, parası olanların bu haklardan yararlanabileceğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Getirilen tasan önceki tasarlara

göre daha acımasızdır. Önceki tasarlarda hiç değilse bir düzeltme amacı seziliyordu., Bu tasarı böyle bir amaç taşımadığı gibi, işçiler için emekliliği neredeyse olanaksız kıyor.

Ne Yapılmalı?

S SSK özerkleştirilmelidir. Kurum, işçi, emekli ve SSK'da çalışanların temsilcilerinin yönetimde etkin olacakları bir yapıya kavuşturulmalıdır,

S Sosyal güvenlik sistemi yeniden yapılandırılmalı ve devlet Avrupa ülkeleri düzeyinde belirli bir oranda, sosyal güvenliğe katkı sağlamalıdır,

S İşsizlik sigortası ve iş güvencesi yasaları çıkartılmalı, SSK'nın, işsizlik sigortası kurumu gibi algılanmasının önüne geçilmelidir,

S İsteğe bağlı sigortalılık gibi, sistemi bozucu uygulamalara son verilmeli,, bu olanak ancak emekliliğine kısa bir süre kalmış sigortalılar için uygulanmalıdır,

^ Prim oranları düşürülerek SSK tavan ücreti yükseltilmelidir,

J Etkili denetim yapılarak sigortalı sayısının artması sağlanmalı; kaçak işçi çalıştırma, bordroda düşük ücret ve çalışılmıştan az süre göstermenin önüne geçilmelidir,

S Prim affı kesinlikle uygulanmamalıdır,

S Tarım sigortalılarında istismarın önüne geçilmelidir,,

Sosyal Yardım Zammı (SYZD) gibi bütçeden karşılanması gereken prim karşılığı olmayan ödemeler için bütçede pay ayrılmalıdır. KİT'lerin üzerine yıklan, SYZ ödemeleri durdurulmalı ve birikmiş SYZ borçları faizleri ile birlikte hazineden karşılanmalıdır.,